

ANTI Ratzinger

PROTIPAPEŽSKÝ PAMFLET

[GRIMMUS

ANTIRATZINGER

GRIMMUS Politika

„INSPIRUJEME K MYŠLENÍ“

Antiratzinger

PROTIPAPEŽSKÝ PAMFLET

[GRIMMUS]

*Autor zvolil anonymitu na počest tradice pamfletů
ze sedmnáctého století. Uydavatel na sebe proto bere
veškerou zodpovědnost za zde vyjádřené myšlenky.*

Tato kniha pojednává o poselství současného papeže a o jeho morálních a filozofických zásadách. Přezkoumává prefektovy instrukce, teologovy přednášky i papežovy výroky od příchodu do Říma v roce 1981 až po jeho první encykliku v lednu roku 2006. Prochází životní dráhu, politické kroky (i ty nejneznámější a nejtrapnější) a analyzuje mediální postavu Benedikta XVI., mimo jiné i ve vztahu k jeho předchůdci. Pamflet vhodný jako výklad, nutný jako sebeobrana.

OBSAH

SMYŠLENÝ EPILOG NAMÍSTO PROLOGU 13

Kde se vypráví o vyhlášení referenda o boží existenci, šíření nové křesťanské horlivosti ve světě a o rozčarování, které z něj vyplynulo.

OPOŽDĚNÁ PŘEDMLUVA: VELKOLEPÝ ÚSPĚCH... 27

V níž je kladeno několik otázek. Proč má Benedikt XVI. úspěch? Jaké politické aliance uvedl do chodu? Odkud se bere jeho autorita? Jaké potřeby uspokojuje?

KARLOVO TĚLO: RELIKVIE A ZBOŽÍ 35

Portrét Jana Pavla II., jeho hereckého charismatu a ústřednosti těla v jeho pontifikátu. Vatikánská móda a její politický význam.

POSLUŠNÝ CHLAPEC.

PREFEKT, JEHOŽ POSLOUCHAJÍ 49

Učdovo dětství pojaté skrze jeho rezervovanou paměť. Upraví se o úžasnou kariéru a důraz se klade na to, jak je nezbytné mít poslední slovo.

OPRAVY: NA CO SI TROUFNE AUCTORITAS 73

Fenomenologie Josepha Ratzingera, prefekta, který odporoval vlastnímu papeži. Boj proti teologii osvobození a nedokončená restaurace systému.

BÍLÝ TÁHNE A DÁ VE TŘECH TAZÍCH ŠACH 89

Popis ofenzívy, která si bere na mušku osvěcenství a jejímž cílem je potvrdit filozofickou racionalitu křesťanství. Problém jménem Charles Darwin.

O NEPLODNÉ LÁSCĚ. O ABSOLUTNÍ HRŮZE 105

O dvojakých vztazích mezi homosexualitou a křesťanstvím. O pastýřském listu ještě dvojačejšího papeže na téma pedofilie v církvi.

DE GENERATIONE:

ŽIVOT A JEHO VLASTNICTVÍ 119

Narození, potrat, umělé oplodnění. Analýza papežových argumentů a odhalení jejich nepopiratelné a nelidské modernosti.

SMYŠLENÝ PROLOG NAMÍSTO EPILOGU 133

U němž si představujeme rozhovor dvou starých přátel, kteří měli v životě velký úspěch. Poslední rozhovor Karla a Josepha. Morální dílo.

ANTIRATZINGER 2.0: STŘET CIVILIZACÍ A JINÉ NESMYSLY

MALA TEMPORA CURRUNT143

*Kde se vypráví o jednom týdnu svaté mediální války.
A o trápení jednoho sicilského kněze s jeho hospodyní
žhářkou.*

VELKÝ NÁVRAT DO ŘEZNA153

*Úznam starého města v papežově životopise. Oprava
protiislámského úvodu přednášky, zodpovědného za
mnoho hněvu, modrou a červenou tužkou.*

NEŠTASTNÉ NEDOROZUMĚNÍ171

*U němž se kritika relativismu mění v porozumění
islámu. A lidstvo se po sto letech opět dělí na mono-
teisty a polyteisty.*

CO BYSTE ŘEKLI NA TAKOVÝ PĚKNÝ

JOINT VENTURE?179

*Monoteističtí lídři jednají a diskutují po e-mailu o
možnosti spojit síly. Učené citace, shrnující závěry a
obchodnická podobenství.*

BRAGHETTONŮV PŘÍZRAK.....189

*Nešťastná cesta do Osvětimi. Leonardo da Vinci zba-
ven mužství rukou mladých italských průmyslníků.
Římská radnice a její vlezlí cenzoři.*

SMYŠLENÝ EPILOG NAMÍSTO

PROLOGU

Nakonec vyhlásili referendum. Ten geniální nápad dostala v hrůze z doby skupina italských intelektuálů, heideggerovsky přesvědčených, že je může zachránit jedině nějaký bůh. Myšlenka byla prostá: bylo potřeba demokratickou cestou ustanovit, že Evropa má náboženský základ, aby se ji podařilo vyrvat všeobecnému úpadku.

První formulace otázky („Existuje Bůh?“) se brzy ukázala jako příliš radikální. Asociace průmyslníků se proti tomu postavila pádným argumentem: jestli chceme znovu založit křesťanskou Evropu a čelit neústupněji světovým hrozbám, nesmí se omezit idea svobody, která velmi prospěla trhu ve spleti daňových nástrah. Některé autority podepsaly dokument, kde se tvrdilo, že kdyby měl o existenci Otce rozhodovat člověk, bylo by to zpupné a navíc by to dalo za pravdu staré dobré ateistické teorii, podle níž si člověk stvořil Boha ke svému obrazu a ne naopak.

Po dlouhých diskusích se dosáhlo konsenzu. Jednoho náhodně zvoleného květnového dne ve třetím tisíciletí byl lid vyzván, aby zakroužkoval *ano* nebo *ne* na otázku stejně delikátní jako přímo: „Chcete, aby Bůh existoval?“ *Ano* bylo v převaze, ale život lidí na znovu křesťanském Západě vypadal víceméně jako dřív.

Bylo zavedeno několik reforem. Byla stanovena povinnost navštívit nedělní bohoslužbu a všechny svátosti byly povinné, ale aby bylo všechno snazší a občané neztráceli moc času, byly procedury velmi zjednodušeny, v některých případech bylo dokonce možné je provést přes internet. Novorozenci dostávali zároveň svátost křtu, eucharistie i biřmování, ranní modlitba byla na všech školách a na všech úřadech povinná, kdežto ta večerní se ze zákona vysílala jednotně na všech stanicích. Potraty byly zakázány, ale dál se prováděly (jen bylo nutné se potom vyzpovídat). Homosexuální páry se dál milovaly bez ohledu na zákon, přesně jako je tomu dnes v Itálii.

Ateistům a skeptikům bylo dovoleno pochybovat v soukromí, ale na veřejnosti se museli přizpůsobit názoru většiny. 952 276 muslimů žijících v Itálii zůstalo muslimy – směli se při modlitbě obracet k Mekce a postit se o ramadánu – ale vymahatelnost jejich občanských práv byla vázána na vykonávání jejich katolických povinností. Jestli při pohledu na oltář mysleli na Alláha, to už bylo věcí jejich osobní svobody. Referendum totiž chytře nespecifikovalo, jak se jmenuje bůh, jehož existenci si mají lidé přát.

Zvláštní pozornost byla věnována lékařskému výzkumu, pro nějž byly nalezeny potřebné technické cestičky. Žádný výkonný stát si nesměl dovolit bránit nemocným v léčbě a hypochon-

drům cítit se nemocní. Obecně vzato, tón kolektivního života byl jen o něco málo diskrétnější.

Bůh byla politická nutnost, garance znovunalezeného platného životního modelu. Kámen vyhrabaný v minulosti, o němž bylo v ustrašené přítomnosti rozhodnuto, že se na něm vybuduje budoucnost. Proto téměř nikoho nezajímalo, zda Bůh skutečně existuje.

Zajímalo to církev a její nejpřímnější sluhý. A přesto si v soukromí někteří kněží a kardinálové stěžovali na účelovost volby italského parlamentu a na povrchnost motivace, která přivedla většinu obyvatel k tomu, že hlasovali pro. Před takovým aktem podřízenosti by však jakékoli jiné prohlášení než nadšené vypadalo jako nevděk. Jediná konkrétní výzva, s níž se Joseph Ratzinger obrátil na nevěřící, byla přijata a transformována na jeden ze státních zákonů. Církev, umlčená vlastním triumfem, nemohla vznášet další požadavky.

Klíčový den skutečně nastal 13. května 2004, v šestadvacátém roce pontifikátu Karla Wojtyły. V kapitulní síni kláštera Minerva, v knihovně italského senátu, se chopil slova bavorský kardinál Joseph Ratzinger, který byl v té době současně: prefektem Kongregace pro nauku víry, prezidentem Papežské biblické komise, členem Rady kardinálů a biskupů, členem Kongregace pro východní církve, členem Kongregace pro boží kult, členem Kongregace pro biskupy, poradcem Papežské komise pro Latinskou Ameriku, členem Kongregace pro evangelizaci národů,

členem Kongregace pro katolickou výchovu, členem Papežské rady pro jednotu křesťanů, členem Papežské rady pro kulturu a děkanem Kardinálské koleje. (O rok později vyměnil všechny tyto funkce za zvolení na stolec svatého Petra pod jménem Benedikt XVI.)

Toho dne pronesl Ratzinger jeden ze svých nejlepších a nejčernějších projevů. Jeho výklad byl jasný a sevřený, způsob předložení přesvědčivý a podstata neochvějná. V těch dnech se diskutovalo o vhodnosti vložit do textu evropské ústavy odkaz na křesťanské kořeny. Prefekt se opatrně držel o krok zpět za politikou („nejsem připraven na to, vstoupit do podrobné diskuze o budoucí evropské ústavě“) a omezil se na přehled historie kontinentu od Hérodota po Arnolda Toynbeeho. Tvrdil, že bez onoho odkazu a bez živého vědomí aktuálnosti takového odkazu je západní člověk odsouzen ke ztrátě sebe sama. Byl by ztracen Člověk, samotný pojem lidstva, jakožto normativní reference. Bez rozhodující duchovní křesťanské úlohy by byl osudem všech návrat k barbarství.

Už žádná lidská práva a žádná demokracie, žádná rovnost a žádná spravedlnost, tyto pojmy se v Ratzingerově výkladu zakládají právě na křesťanství, zprostředkovaném osvícenstvím. Západ by se brzy jevil jako nesmyslné a divoké jeviště díky lidské hltaivosti, kolonie vyčerpané a horečnaté kultury, nerozhodné mezi zkumavkami, mikročipy a bluetoothy. Nic, co by nebyly peníze, by už nemělo význam. Kdybychom pokračovali po této cestě, varoval implicitně kardinál, i blahobyť by se brzy vypařil.

Stín Antikrista byl prezentován i skrze nelítostnou konfrontaci s islámem, momentálním veřejným nepřitelem číslo jedna:

„Renesance islámu,“ řekl kardinál, „není spojena jen s novým materiálním bohatstvím islámských zemí, ale je živena i vědomím, že islám je schopen nabídnout duchovní základ platný pro život národů, základ, který se zdá, že uniká staré Evropě, na niž se i přes její přetrvávající politickou a ekonomickou moc stále více pohlíží jako na kontinent odsouzený k úpadku a soumraku.“ Tváří v tvář tomuto osudu by jedinou cestou bylo znovu od začátku kristianizovat Evropu, možná právě po vzoru znovunalezené hrdosti islámu. Ale starý kontinent nečelí jen vzestupu islámu. I ztracení v ideálu světa formovaném technikou a blahobytem, který hrozí v Asii, má zřejmě pevnější kořeny než Evropa.

„I velké náboženské tradice v Asii, a zvláště jejich mystická složka, která nachází svůj výraz v buddhismu, se zvedají jako duchovní mocnosti proti Evropě, která popírá své náboženské a morální základy,“ prohlásil Ratzinger a zatřásl dalším velkým strašákem naší doby: závratným ekonomickým růstem Indie, Číny a celého asijského jihovýchodu.

Přehlídka učnosti, radikální argumentace, přesvědčivý tón a fakt, že v některých bodech se Ratzinger trefil do černého, zanechaly trvalý dojem. Nažraní senátoři Republiky hleděli na ruiny budoucnosti tak tupě, že si ani nevšimli, že přednáška skončila zvučným políčkem.

Místo toho, aby teolog požádal o spolupráci politiku a instituce laického státu, jenž ho hostil, rozhodl se apelovat pouze a jedině na věřící. Aniž by zvedl hlas, mírně zastřený dlouhým projevem řekl nastávající papež: „Osud společnosti závisí vždy na kreativních menšinách. Věřící křesťané by se měli za tako-

vou tvořivou menšinu považovat a přispět k tomu, aby Evropa znovu získala to nejlepší ze svého odkazu a sloužila tím celému lidstvu.“ Ratzinger zamaskoval jakýkoli provokativní záměr, ale vyloučil i pouhou možnost, že by se záchranná tvořivá menšina mohla nalézt mezi nevěřícími.

Kardinál nebyval vždy tak nespolupracující. Při alespoň dvou dalších příležitostech, když mluvil na totéž téma, tedy o evropském úpadku, utrousil trochu naděje. Poukázal na cestu, na níž by si mohli podle jeho slov katolíci a nevěřící, aniž by se vzdali vlastních výhod a svého komfortu, vyjít vstříc ve vzájemné úctě tak, aby se všichni zachránili a vytrhli Západ z jeho nevyhnutelného úpadku. Když Joseph Ratzinger mluvil v klášteře svaté Scholastiky v Subiaku, 1. dubna 2005 (24 hodin před smrtí Karla Wojtyły), zapřísahal křesťany, aby zůstali vždy otevření naléhání rozumu, a na oplátku žádal nevěřící, aby žili, „jako by Bůh existoval“, a několika pěknými slovy sešrotoval zakládající akt osvícenství:

„V dialogu mezi laiky a katolíky, který je velmi potřebný, musíme my křesťané dávat velký pozor na to, abychom zůstali věrní této základní linii: žít víru pocházející ze Slova, z Tvořícího rozumu, která je tím také otevřena všemu, co je skutečně racionální. Ale na tomto místě bych chtěl jakožto věřící učinit laikům návrh. V osvícenství se činily pokusy vymyslet a definovat morální normy, které by platily i *etsi Deus non daretur*, i v případě, že by Bůh neexistoval.“

A dále upřesnil:

„Chci říci jinými slovy: pokus, dovedený do extrému, starat se jen o lidské věci a naprosto se obejít bez Boha, nás vede stále blíže k okraji propasti, k totálnímu odsunutí člověka. Musíme tedy převrátit tento axiom osvícenců a říci: i ten, kdo nedokáže najít způsob, jak přijmout Boha, by se měl snažit žít a směřovat svůj život *veluti si Deus daretur*, jako kdyby Bůh existoval. To je rada, kterou dával už Pascal svým nevěřícím přátelům, je to rada, kterou chceme i my dnes dát našim přátelům, kteří nevěří. Tak nebude nikdo omezen ve své svobodě, ale všem našim záležitostem se dostane podpory a kritéria, které naléhavě potřebují.“

Tím, že Ratzinger dovolil Západu, změkčilému vlastním blahobytem, aby s umírněností užíval plodů jurisdikce, vědy a ekonomiky, zděděných po osvěcenství a jeho vědě, navrhoval vlastně světu *light* návrat k duchovnímu odkazu Svaté říše římské.

Končíme zde tuto pravdivou vsuvku a pokračujeme ve vyprávění o smyšleném referendu o boží existenci a o následcích, které z něj vyplynuly. Podstata, jak bylo řečeno, měla úspěch a přinesla své plody. Po vítězství se Itálie stala republikou založe-

nou na Bohu. V následujících měsících vládlo všeobecné nadšení. Lidé se cítili jistěji a byli méně ustrašení. Když byly ukotveni zákonem k věčnému a neměnnému, cítili se méně vydáni narpas náhlým změnám a téměř imunní vůči číhajícím nebezpečím. V metru, kyvadlové dopravě, tramvajích i autobusech byly všechny tváře uvolněnější, jen málo jich ještě přemýšlelo o tom, že možná jedou ve společnosti obvyklého sebevražedného atentátníka.

Na vlně tohoto počátečního optimismu se také začala točit ekonomika, továrny vyráběly, zboží se prodávalo, peníze kolovaly. A je pravděpodobné, že právě tento faktor ovlivnil rozšíření italského experimentu do celé západní Evropy. Svůj podíl na tom měly i technologie. Věci ohromně zjednodušil skype, program umožňující zadarmo telefonovat do zahraničí. Imigranti se svěřovali svým přátelům a rodinám, které zůstaly doma, o této podivuhodné době, kterou Itálie prožívá. V několika málo měsících vyhlásily vlády Ekvádoru, Peru a Filipín analogické křesťanské reformy států. V Evropě jako první následovalo příkladu Itálie katolické Chorvatsko.

Epochální krok k ekumenismu a nové kristianizaci byl učiněn, když jeho blahorodí Teoctist, ortodoxní patriarcha v Bukurešti, pochválil tuto mírovou teokratickou revoluci. V následujících dnech ho napodobil Alexej II. v Moskvě a Christodoulos, arcibiskup Athén a celého Řecka. Rumunští, ruští a řečtí politici se podle toho promptně zařídili. Národy tleskaly. Svätý otec vyjádřil uctivý údiv, když se k chóru přidal Bartoloměj I. z Istanbulu. Ale za několik měsíců doběhla reforma i do Turecka, které díky záměrně dvojsmyslné formulaci konečně dosáhlo toho, že

bylo přijato do Evropy. Pět set šedesát let po pádu Cařihradu a skoro tisíc let po rozštěpení stromu křesťanstva se rána mezi východem a západem zacelila, sesterské církve se staly skutečně sestrami, evropské křesťanstvo bylo opět jediné, obrovské a solidární.

Ve Spojených státech byl zvolen nový prezident s programem, který přímo odkazoval na massachussettské puritány. Stejně jako to udělal před lety George Bush, když chtěl ospravedlnit své rozhodnutí o válce v Iráku, nově zvolený prezident předložil národu svá opatření a tvrdil, že o nich mluvil mezi čtyřma očima s Ním. Demokraté, už odnepaměti v opozici, nevěděli nic lepšího, než se snažit vypadat ještě zbožněji.

Stoupající vlna novokřesťanství nepolevovala. Ve Španělsku se opatření setkala s problémy ekonomického charakteru. Od té doby, co premiér Luís Zapatero legalizoval sňatky homosexuálů, se stala země Garcíi Lorky cílem a bydlištěm stovek tisíc homosexuálních párů, kteří se nyní významnou měrou podíleli na národním HDP. Těm se nesmělo nic provést. Východisko se našlo: otázka referenda byla prodloužena: „¿*Quiereis vosotros que Dios exista, pero que no dañe la prosperidad de la Nación?*“ („Chcete, aby Bůh existoval, ale aby to nijak neublížilo prosperitě národa?“) A mezi pokročilé teokracie se zařadila další velká katolická evropská země.

O několik měsíců později prohlásil i německý kancléř (křesťanský demokrat a stejně jako papež Bavor), že je přesvědčen o nutnosti založit Německo na přítomnosti Posvátna. Znovusjednocení křesťanstva chytilo do plachet vítr dějin a zdálo se, že ho nic nemůže zastavit. Nazítří po volbách napsal nejuznáva-

nější přispěvatel do *Frankfurter Allgemeine*: „Dnes se ve světě potvrzuje jedna velmi stará pravda, o níž se po dlouhou dobu ostentativně mlčelo. V roce 1517 rozpoutal ve Wittenbergu Luther banální hádku v rodině. Ode dneška je však v křesťanské rodině mír.“

Zbývaly dva velké národy, bez nichž se proces nedal považovat za dokončený. Ve Velké Británii všechno proběhlo celkem hladce. Věčný katolický premiér Tony Blair a anglický primát se rozhodli k veřejnému setkání v canterburské katedrále a před kamerami celého světa se plačící objali. *The Sun* na první straně zveřejnil fotografii noblesní brunetky bujných tvarů symbolizující Annu Boleynovou a palcový titulek: „*Henry VIII., you were a Pig.*“ Bůh opět zachránil královnu, kterou přivedla do nesnází nevhodná Charlesova konverze ke scientologické církvi.

Francie byla nyní obklíčena a politicky izolována. Fakt, že její města byla denně vystavena násilnostem zanedbaných periferií (hlavně však islámských), nijak nepomohl politice udržet kormidlo v laických vodách. Ve volbách vítězily křesťanské strany a v sexuálním vkusu mužské části populace vytlačila Jana z Arku Laetitií Castu. Nakonec musela vláda ustoupit, ale udělala to s fantazií a grandiózně. Otázka, kterou dostali *citoyens*, byla převrácena: „*Est-ce que vous voulez que Dieu n'existe pas?*“ („Chcete, aby Bůh neexistoval?“) Zvítězila *ne*.

Svět se pokřesťanštoval, ale v Itálii plynuly roky a začínaly být patrné první trhliny. Do počáteční horlivosti pronikl

materialismus pokrytečtější a ryzejší a mnohdy i silnější, než v dobách, kdy kraloval relativismus. Italové byli konečně osvobozeni od dvoutisíciletého pocitu viny, byli nyní plně založeni na aktivní, kolektivní a individuální přítomnosti božského, a tak se oddali bezbřehé radosti, ačkoli ji dávali najevo jen umírněně. Muži přeháněli nákupy kašmírových lososově růžových svetříků, ženy sháněly prádlo, tanga, krajky a ozdůbky, že by jim mohli králíkové z *Playboye* závidět. I mezi těmi, kteří se za dob státního relativismu snažili žít upřímně, jako by Bůh skutečně existoval, začínaly být patrné excesy v chování jako reakce na tento pacifistický konformismus. Vážený a solidní otec od rodiny si nabrhnul třináctku a prásknul do bot. Pasák ze zlatých dob Svatého roku si začal s dvěma různými muži na jednom večírku. Po počátečním nastolení pořádku nabírala zase lidská tendence k potěšení, jediné náhražce štěstí, který Bůh dal v tomto životě nám ubohým, vítr do plachet.

V té době byl už Benedikt XVI. starý a unavený. Neměl už chuť psát, mluvit a oblékat se, jedl méně a s menší chutí. Pozoroval představení křesťanstva a zaplavoval ho smutek. Připadalo mu, že i Georg, jeho odvěký věrný pomocník, méně září, je méně krásný, že i on je poznamenán věkem a přebytečným tukem. Bůh vyhrál na všech frontách, Západ znovu objal Krista, i když to bylo objetí nebezpečně dusivé. Ale na obzoru se neobjevilo žádné štěstí.

Národ se ještě hrozně bavil nad *reality show* a děti se jako vždy opičily po tom, co zrovna frčelo. Kromě toho – toho si starý Benedikt všiml dobře – rostlo den ode dne napětí vůči islámu a na Západě neměl nikdo na rozdíl od islámských zemí chuť se oběto-

vat. Křesťanství, měkké a hédonické jako dříve, bylo prohnané. Hřešilo ozlomkrk, ale tak, aby neztratilo vatikánské *imprimatur*.

Za zdí se začal zvedat šepot. Bez nepřítelů, který by se dal věřícím předložit a kolem něhož by se dal vybudovat ten pocit sounáležitosti, na kterém je založena jakákoli lidská společnost, nevěděli už biskupové, kardinálové a kněží, kteří už nemohli zvedat k nebi vztyčené ukazováky nad skandály, jak by trávili čas. „Bylo lépe, když bylo hůře,“ vzdychali. Představovali si, jak bude na jejich dveře bušit krupobití kněžských povolání, zástupy nadšených seminaristů a budoucích novicek, jak se zdálo z televize, a přitom byly oltáře holejší než dříve a mladých kněží a řeholnic stále méně a méně. Před těmi několika málo knězi, co zbyli, se dokořán rozevíralo strašidelné zívání božího lidu. Od oltáře vypadali věřící na bohoslužbách jako stádo krav hledící na projíždějící vlak.

Žilo se tak, jako by Bůh skutečně existoval – jak to navrhoval kdysi papež – ale pro církve to byl začátek noční můry. Joseph Ratzinger trávil své dny zabořen do Petrova křesla a přemýšlel. Vzpomínal na svoje bavorské mládí v dobách nacismu, procházel v mysli dispute a setkání na Druhém vatikánském koncilu ve dnech, kdy se mu otevřel Řím.

Myslel na léta učení a na starého Hanse Künga, teologa, který ho podporoval v Tubinkách a s nímž se střetl v dobách svého vzestupu. Myslel na třiadvacet let, během nichž jako prefekt Kongregace pro nauku víry napomínal, notifikoval, opravoval a exkomunikoval v závratném tempu desítky a desítky lidí. Vzpomínal na jejich tváře, na jejich rozpačitá gesta, na pohledy váhající mezi hněvem a podřízeností.

Tehdy mu říkali Velký inkvizitor. A tehdy mu ta přezdívka přišla úsměvná. Nyní si jako na růženci v duchu přeříkával slova, která říká v Dostojevského románu inkvizitor Ježíši, jenž se po patnácti letech od ukřižování vrátil na zem: „Hledíš na mne s něhou a nestojíš mi ani za pohrdání? Ale věz, že nyní, právě dnes, jsou tito lidé více než kdy jindy přesvědčeni, že jsou dokonale svobodní, a přece nám sami tuto svobodu přinesli a pokorně nám ji položili k nohám. Toho jsme my dosáhli, ale to sis přál? Takovouto svobodu?“

OPOŽDĚNÁ PŘEDMLUVA: VELKOLEPÝ ÚSPĚCH

Poslední papež je mediální záhada. Nemá žádnou z předností (ani nedostatků), které dnes zajišťují popularitu, a přesto je ohromně oblíben. Uspokojuje pravici, v níž našel úžasného, intelektuálně zdatného spojence schopného dodávat nová hesla, ale je široce respektován i u levice jako hrdý protivník schopný dialogu. Zkrátka papež, který skutečně papežuje, aniž by se nechal nakazit povrchními a snadnými svody masové společnosti. Velké italské deníky prokazují jeho slovům denně úctu.

Několik málo výzkumů, které jsou k dispozici po necelém roce od jeho zvolení, vypovídají o téměř jednomyslném konsenzu. Benedikta XVI. pozitivně hodnotí osm Italů z deseti, 90% ho považuje za srozumitelného, konzervativního, ale přístupného dialogu. Prefektura papežského domu, úřad spravující vatikánské audience, publikovala data, podle nichž bylo na tradičních modlitbách *Anděl Páně* papeže Benedikta

XVI. přítomno od května do září roku 2005 více než dvakrát tolik lidí než na promluvách Jana Pavla II. o rok dříve (262 tisíc ku 600 tisícům). Stejná tendence byla zaznamenána i při středečních audiencích na Náměstí sv. Petra; se 410 tisíci za pět měsíců u Josepha Ratzingera oproti 194 tisícům u Karla Wojtyły v roce 2004.

Během několika měsíců dokázal Joseph Ratzinger postavit Boha do středu kulturní debaty a zkrátit vzdálenost mezi vírou a rozumem tak, že našel dříve nemyslitelné prostory u veřejnosti a v politice. Papežovy výroky si razí cestu do všech oblastí společenského i soukromého života občanů. Poskytují rady ohledně sexu i lékařské péče, konzumu i práce, ukazují správný způsob, jak se milovat, jak se rodit i jak rodit, dokonce ukazují i správný způsob, jak umírat. Toto naléhání vnímá rostoucí počet věřících jako obtížné, ačkoli se jedná o otázky, k nimž se Vatikán vyjadřuje odjakživa. Kdyby církve nemohla mluvit o všem a ke všem, nebyla by všeobecná. Novinka zřejmě tedy nespočívá v dotěrnosti, ale v účinnosti a odezvě vatikánských řečí u veřejnosti.

Vzhledem k téměř hereckému charismatu Karla Wojtyły se jeví komunikační model Josepha Ratzingera jako úplně opačný. Síla poselství Benedikta XVI. neleží ve fascinaci jeho osobností, ale v autoritě rozumu. Jeho argumentace používá filozofické metody a filozofickou řeč, i když ignoruje – jak se budeme snažit ukázat, stejně jako mnozí dnešní filozofové – skutečný cíl filozofie, totiž hledání pravdy. Charisma Jana Pavla II. pramenilo ze schopnosti ovládnout scénu, předávat zvěst o boží přítomnosti ve světě, kde se zdálo, že posvátno

přežívá jen ve formě zboží, a ze schopnosti plně přijmout nutnost stát se mediální postavou (tím si proti sobě pošťoval mnoho katolických konzervativců, kteří ho obvinili z toho, že vyměnil odvěkou krásu křesťanství za plný hrnec egyptský neboli přímý přenos na jedničku). Síla Benedikta XVI. je naopak v jistotě inspirované věděním, v rozumu; je zkrátka znamením neochvějné filozofické autority Západu.

Seriózní analýza promluv a esejů Josepha Ratzingera však dokazuje, že jeho kritika modernosti se nikdy nepouští do vyvracení idejí, ale vždy se drží na půdě historických, ne-li přímo historizujících výčtů ničemností, spáchaných těmi, kteří před asi třemi sty lety začali rozhlašovat – a rozhlašují to dodnes – že se lidé obejdou bez Boha. Nekonečná produkce německého teologa se omezuje na řazení příčin a následků a téměř vždy s grácií mlčí o faktech, která by jeho interpretaci popírala. Litanie o škodách způsobených moderním myšlením se tak redukuje na pouhou politickou výzvu podle aktuální potřeby. Vraťte se k víře v Boha, protože jinak se vám bude dařit čím dál hůř.

Poselství je vzhledem k nejistotě doby silné, ale myšlenka, která by ho měla podepírat, zůstává slabá. Z filozofického hlediska jsou výroky „papeže filozofa“ zjevně nepodložené. Pravda jako taková je odebrána racionálnímu dialogu mezi lidskými bytostmi a dál garantována pouze neoddiskutovatelnou a neověřitelnou autoritou, která může shora soudit a odsuzovat jakoukoli ideu – která se předem nepodřídí pravdě, stanovené Zákonem – jako částečnou, nelidskou či škodlivou. Pokud víra zná důvody, které rozum znát nemůže (a to zde nikdo nechce

popírat), spočívá to nové, co předkládá Joseph Ratzinger, ve výzvě rozumu (a nikoli víře), aby popřel svoji sílu; v přijetí technik racionální argumentace jako nástroje iracionálního přesvědčování.

Po tisíciletí soupeřilo lidstvo se slabostí rozumu silou náboženství. Není proto řečeno, že filozofické okolky a rétorické obraty, na nichž je založeno poselství nového papeže, jsou jeho slabinou. Možná je Benedikt XVI. notářem, který sepíše úmrtní zprávu o křesťanství, možná je poslem, který ohlásí jeho vzkříšení po krátké závorce moderního věku. Jistě však dnes představuje nového politického herce, jehož je třeba pochopit – a případně přemoci – na poli filozofie, protože právě na této půdě se jeho poselství jeví jako politicky účinné.

Z nedostatku filozofické kritiky bude kupříkladu nesnadné odmítnout vatikánské výroky týkající se sexuality, početí a rodiny, aniž bychom se alespoň implicitně neodvolali na výdobytky posledních dvou staletí (tedy na výhody, na komodity, na argumenty z racionálního hlediska nulové a z etického hlediska diskutabilní). Pouze v kontextu filozofické kritiky se Joseph Ratzinger ukáže jako vězeň argumentačních schémat – funkčních a hedonistických – proti nimž údajně bojuje. Pouze touto cestou bude odmaskován jako moderní myslitel, který si takticky zvolil klandestinitu, když se přestrojil za radikálního kritika modernosti.

S Ratzingerem se poprvé – a oproti Wojtyłovu způsobu nově – odráží myšlení církve v modernosti a propůjčuje si její sílu, ale i mnohá omezení. Moderní myšlení na druhé straně představuje samotný zdroj jeho podivuhodné schopnosti mlu-